

MARIUSZ KASZYŃSKI
Towarzystwo Przyjaciół Brudzewa

WARSZTATY ZESPOŁU SZKÓŁ TECHNICZNYCH W KOLE – SIEDEMDZIESIĄT LAT DZIAŁALNOŚCI

Bardzo istotnym i ważnym elementem procesu kształcenia w Zespole Szkół Technicznych w Kole było zawsze szkolenie praktyczne, wyrabiające u uczniów umiejętności tak potrzebne w wybranych i w wykonywanych w przyszłości przez nich zawodach. Miejszem odbywania praktycznej nauki zawodu były funkcjonujące przy szkole Warsztaty Szkolne, w których młodzież mogła pogłębić i rozszerzyć wiadomości nabyte podczas zajęć z teoretycznych przedmiotów zawodowych.

Początki szkolnictwa zawodowego w Kole możemy wiązać z funkcjonującą tutaj od, około 1877 roku jednoklasową niedzielną szkołą rzemieślniczą, ze skróconym kursem szkoły elementarnej, prowadzonej przez I. Mrożewskiego. Placówka ta przeznaczona była wyłącznie dla terminatorów rzemieślniczych uczących się zawodu w warsztatach majstrów cechowych. Nieukończenie nauki w tego typu szkole, wstrzymywało możliwość wyzwolenia terminatora na czeladnika przez dany cech. Przyjmowani byli do niej uczniowie bez względu na wiek, a nawet analfabeci. Zajęcia odbywały się tylko w niedziele i święta poza Bożym Narodzeniem i Wielkanocą. Nauka była bezpłatna¹.

Poszukiwanie przez posiadaczy miejscowych zakładów przemysłowych, majątków ziemskich oraz handlowców, wykwalifikowanych księgowych spowodowało, że od roku szkolnego 1905/06 zaczęła funkcjonować sześcioklasowa Miejska Szkoła Realna. Utworzono ją w miejsce zlikwidowanej właśnie, działającej od 1879 roku Szkoły Realnej. Określenie „miejaska” wynikało z faktu, iż jej prawnym właścicielem był kolski magistrat, który łożył na nią stałą subwencję. Środki finansowe pochodziły także od instytucji społecznych oraz z wpisowego od uczniów. Otwarcie tego typu szkoły nastąpiło niedługo po wydaniu przez rząd rosyjski zezwolenia na zakładanie szkół handlowych, posiadających odrębny zarząd, niezależny od Ministerstwa Oświaty². Władze carskie, szczególnie na terenie Królestwa Polskiego, ściśle przestrzegały jednolitych zasad scentralizowanego szkolnictwa. Większa część szkół ludowych pozostawała pod zarządem synodu prawosławnego, a szkolnictwo średnie podlegało Ministerstwu Oświaty. Władze starały się hamować rozwój szkolnictwa prywatnego, chcąc uczynić z niego jedynie dodatek do systemu oświaty państwowej. Dlatego też po 1896 roku w Królestwie Polskim, gdzie szkolnictwo przeżywało bardzo trudny okres, zaczęto tworzyć prywatne szkoły handlowe³.

¹ „Kaliszanin” 1877, nr 66.

² M. Rawita-Witanowski, *Wielkopolskie miasto Kolo, jego przeszłość i pamiątki*, Piotrków 1912, s. 160-161.

³ J. Marczewski, *Pod zaborami 1793-1918*, [w:] *Sześćset lat miasta Kola*, red. J. Burszta, Poznań 1962, s. 165.

Możliwość nauki w języku ojczystym, wprowadzona w listopadzie 1905 roku, została z entuzjazmem przyjęta przez miejscowe społeczeństwo, a młodzież zaczęła masowo zapisywać się do nowo powstałej szkoły. Stan taki nie trwał jednak zbyt długo, bowiem świadectwa jej ukończenia zdaniem rosyjskich władz oświatowych miały niższą rangę. Absolwenci kolskiej „handlówki” napotykali też na trudności ze znalezieniem pracy. Liczba uczniów zaczynała się zmniejszać, pojawiły się trudności finansowe. Dopiero suma 1125 rubli pozyskana od miejscowego społeczeństwa uratowała szkołę od całkowitej likwidacji⁴.

W Drugiej Rzeczypospolitej szkolnictwo zawodowe reprezentowane było przez trzyletnie szkoły doksztalające, w których naukę podejmowała młodzież w wieku 14-17 lat, po ukończeniu czterech klas szkoły powszechnej. W Kole funkcjonowały w tym okresie: Publiczna Szkoła Doksztalająca Zawodowa (od 1919 roku), dwuletnia Szkoła Handlowa Macierzy Szkolnej z prawami państwowymi (powstała w 1926 roku), której zadaniem było przygotowanie samodzielnych kupców oraz pracowników handlu i przemysłu. Ponadto przy Szkole Podstawowej im. Marii Konopnickiej prowadzono okresowo różne kursy zawodowe doksztalające⁵.

Mimo zabiegów władz oświatowych Publiczna Szkoła Doksztalająca Zawodowa nigdy nie osiągnęła jednak właściwego poziomu ze względu na małą liczebność uczniów. Wiadomości teoretyczne młodzież zdobywała w zakresie takich przedmiotów, jak: język polski, historia, matematyka, wiadomości zawodowe. Obowiązkowy trzyletni cykl kształcenia szkoła realizowała w wymiarze ośmiu godzin tygodniowo. Ze względu na podbudowę programową i zakres materiału nauczania, absolwenci tej szkoły nie mogli być przyjmowani do szkół średnich ogólnokształcących lub zawodowych. Ułatwiała ona jedynie zdawanie egzaminów czeladniczych i kupieckich po ukończeniu tzw. terminu u mistrza. Siedzibą tej placówki był budynek przy Placu Szkolnym. Osobami odpowiedzialnymi za działalność kursową oraz realizację zadań dydaktycznych w szkole byli: Wincenty Grochociński, Ignacy Kęcki, Zbigniew Kierzkowski, Władysław Krzycki, Józef Rosiński, Karol Żarkiewicz⁶.

Po zakończeniu II wojny światowej, na polecenie władz oświatowych przystąpiono do utworzenia i organizacji nowej szkoły. Zadanie to powierzono Kazimierzowi Bonkowskiemu jako jej kierownikowi. Placówka, która zachowała przedwojenną nazwę, oficjalnie rozpoczęła działalność dydaktyczną 1 października 1945 roku na podstawie przedwojennych przepisów oświatowych⁷. W roku szkolnym 1945/46 została uruchomiona tylko jedna klasa koedukacyjna dla uczniów rzemiosła z Koła. Początkowo zajęcia odbywały się trzy razy w tygodniu: poniedziałki, wtorki, środy, w godzinach popołudniowych⁸. Od roku szkolnego 1946/47 szkoła liczyła trzy klasy: wstępną, pierwszą i drugą. Klasę wstępną tworzyli uczniowie, którzy nie ukończyli szóstej klasy szkoły powszechnej⁹.

⁴ Tamże, s. 165; J. S. Mujta, *Liceum Ogólnokształcące w Kole im. Kazimierza Wielkiego 1879-2009*, Koło 2009, s. 25-28.

⁵ J. S. Mujta, *Monografia powiatu kolskiego*, Koło 2007, s. 257-258.

⁶ J. Stępiński, M. Kaszyński, *Szkoła zawodowa w Kole i powiecie kolskim*, Poznań 1998, s. 9-10.

⁷ J. S. Mujta, *Monografia powiatu kolskiego...*, s. 265.

⁸ Archiwum Zespołu Szkół Technicznych w Kole (dalej cytowane jako AZST), Protokolarz z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1945-1951.

⁹ Tamże.

W tych pierwszych trudnych latach powojennych grono pedagogiczne stanowili: Kazimierz Bonkowski – kierownik, Franciszka Bonkowska, Stanisława Jaworska, Lubomira Kozłowska, Lucjan Lewandowski, Pelagia Łazarek, Anna Pyszkowa, Aleksandra Tomczyk, księżą – Leon Dębowski, Franciszek Lubecki, Franciszek Sikorski. Wśród pedagogów brak było wyraźnie określonej specjalizacji. Nauczyciele uczyli często kilku przedmiotów, rozwiązując w ten sposób problem braków kadrowych¹⁰.

Zdobywanie wiedzy przez uczniów było w tym czasie utrudnione z powodu braku podstawowych podręczników i braku możliwości korzystania ze zbiorów bibliotecznych. Trudności potęgowały częste zmiany planów nauczania oraz zmiany kadrowe wśród nauczycieli. Dużym problemem było też to, że sześćoletni okres przerwy w nauce spowodowany wojną odsunął na plan dalszy zdobywanie wiedzy przez młodzież. Wysiłek nauczycieli zmierzał więc w kierunku wyrównywania braków w zakresie podstawowych wiadomości. Pomimo tych kłopotów trud kadry pedagogicznej nie został zmarnowany. Zarysowała się możliwość przekształcenia szkoły zawodowej w szkołę średnią o programie zbliżonym poziomem do programu gimnazjum. Korzystając z gotowych opracowań programowych, postanowiono w klasie wstępnej dążyć do tego, by uczniowie opanowali materiał w zakresie sześciu klas szkoły powszechnej. W klasach pierwszej i drugiej realizowano założenia programowe, wzorując się na odpowiednich klasach gimnazjalnych.

12 lutego 1947 roku Publiczna Szkoła Doksztalająca Zawodowa została przemianowana na Publiczną Średnią Szkołę Zawodową, której kontynuatorem jest obecny Zespół Szkół Technicznych¹¹. Zmiana nazwy nie była tylko czysto formalnym zabiegiem, ale przyczyniła się też do podniesienia rangi tej placówki w lokalnym środowisku. Praca dydaktyczno-wychowawcza zmierzała w kierunku poprawy jakości przekazywanych informacji oraz skuteczniejszej realizacji zadań wychowawczych. Myśląc o naborze uczniów na rok szkolny 1947/48 dyrekcja szkoły zaplanowała zwiększenie liczby uczniów. Na terenie miasta przeprowadzona akcją propagandową, polegającą na rozwieszeniu plakatów, przekazywania ogłoszeń w szkołach oraz przekazywania informacji w kolskim radiowęźle. Opierając się na liczbie osób zainteresowanych nauką, postanowiono utworzyć cztery klasy:

- dwie klasy przygotowawcze,
- klasę drugą,
- klasę trzecią.

W klasie przygotowawczej pierwszej, tzw. przyspieszonej – młodzież bardziej zaawansowana w ciągu pierwszego półrocza uzupełniała wiadomości z siedmiu klas szkoły powszechnej, by w drugim półroczu zostać uczniami klasy pierwszej. W klasie przygotowawczej drugiej, skupiającej młodzież o słabszym przygotowaniu do egzaminu końcowego z zakresu siedmiu klas szkoły powszechnej postanowiono dopuścić uczniów dopiero po zakończeniu roku szkolnego¹².

Zainteresowanie nauką w szkole systematycznie się powiększało. Przybywało nowych klas. W roku szkolnym 1949/50 było ich już sześć:

¹⁰ Tamże.

¹¹ J. Stępiński, M. Kaszyński, *Szkoła zawodowa...*, s. 12.

¹² Tamże, s. 12-13, AZST, Protokolarz z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1945-1951.

- klasa wstępna,
- trzy klasy pierwsze,
- klasa druga,
- klasa trzecia.

W kolejnym roku szkolnym młodzież zdobywała wiedzę już w dziewięciu klasach:

- pięć klas pierwszych,
- trzy klasy drugie,
- klasa trzecia¹³.

W historii szkolnictwa zawodowego szczególnie zapisał się rok 1949. 10 lutego tego właśnie roku powołano do życia Centralny Urząd Szkolnictwa Zawodowego¹⁴, odpowiedzialny za nauczanie i przysposobienie zawodowe. W czerwcu CUSZ przejął także kontrolę nad szkołami i kursami zawodowymi podległymi dotychczas Ministerstwu Przemysłu i Handlu. Naczelnym obowiązkiem nowo utworzonego urzędu stało się przygotowanie dla podstawowych gałęzi gospodarki narodowej kadr niezbędnych do wykonania zadań określonych przez narodowe plany gospodarcze i zabezpieczenie prawidłowego podziału tych kadr pomiędzy poszczególne gałęzie gospodarki narodowej. Terenowymi organami były natomiast Dyrekcje Okręgowe Szkolenia Zawodowego. Nowo powstała struktura była odpowiedzialna za bliższe i dalsze losy szkolnictwa zawodowego w Polsce¹⁵.

Korzystając z pomocy specjalistów i doradców z DOSZ-u nakreślono plan rozbudowy kolskiej placówki, w tym budowy warsztatów szkolnych. Dyrekcja Okręgowa Szkolenia Zawodowego w Poznaniu widziała bowiem pilną potrzebę uruchomienia w szkole klas o profilu metalowym¹⁶.

Zorganizowanie praktycznej nauki zawodu dla młodzieży wkrótce po zakończeniu II wojny światowej stanowiło poważny problem dla ówczesnych władz oświatowych. Kraj wyniszczony działaniami wojennymi z trudem przystąpił do odbudowy praktycznie wszystkich dziedzin gospodarki narodowej. Poniesione straty materialne były olbrzymie. W gruzach były budynki mieszkalne, gmachy użyteczności publicznej, miejsca kultu religijnego. W takich to właśnie warunkach przystąpiono w Kole do organizacji Warsztatów Szkolnych. Niezwykle trudne zadanie zaczęto realizować z wielkim zapałem i entuzjazmem. Rozpoczęto od poszukiwania pomieszczeń nadających się na budynek Warsztatów. Kompletowano wyposażenie dla poszczególnych działów produkcyjnych. Werbowano nauczycieli.

Realizacja zadań szkolenia praktycznego została poprzedzona wymierną pomocą ze strony Powiatowego Cechu Rzemiosł. Organizacja ta, skupiająca rzemieślników, wskazywała młodzieży miejsca odbywania szkolenia praktycznego. Pomagała w uzupełnianiu wiedzy praktycznej w wybranym zawodzie. Kontakty z Powiatowym Związkiem Cechów były poprawne, natomiast niektórzy z mistrzów wykazywali brak zrozumienia dla sprawy kształcenia praktycznego w szkole. Osobą spoza szkoły

¹³ AZST, Protokolarz z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1945-1951.

¹⁴ *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1949 r. w sprawie zakresu działania Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego* (Dz.U. 1949 nr 40 poz. 283).

¹⁵ S. Barański, *Szkolnictwo zawodowe w okresie stalinowskim: „produkcja kadr” czy instytucja awansu społecznego?*, „Przegląd Historyczny” 2011, t. 102, nr 2, s. 223, 227.

¹⁶ J. Stępiński, M. Kaszyński, *Szkola zawodowa...*, s. 13.

bezpośrednio zainteresowaną tym, aby uczniowie zdobywali umiejętności praktyczne był Stanisław Witczak – prezes Powiatowego Cechu Rzemiosł¹⁷.

W roku szkolnym 1948/49 wicedyrektor DOSZ, Zygmunt Pazda i wizytator Mizgajski wspólnie z dyrektorem szkoły Szczepanem Mamuńskim oraz kierownikiem Warsztatów Aleksandrem Czybirowem nakreślili plan budowy gmachu Warsztatów. Po dokonaniu wstępnych ustaleń przystąpiono do ich realizacji. W ciągu sześciu tygodni wykonane zostały następujące prace:

- uczniowie w czasie 48 roboczodni przepracowali 1824 dniówki,
- wyrównano teren o powierzchni 1150 m²,
- pozyskano 6500 sztuk cegieł z rozbiórki starego muru,
- wykonano nowe fundamenty z gruzobetonu,
- postawiono barak, w którym urządzono świetlicę, umywalnię i salę warsztatową¹⁸.

Uroczystego otwarcia Warsztatów Szkolnych, ulokowanych w budynku przy ulicy Sienkiewicza 19, dokonano 30 października 1949 roku. Uroczystość zaszczycili swoją obecnością: przedstawiciel Dyrekcji Okręgowej Szkolenia Zawodowego – Sroka, starosta powiatu kolskiego – Leon Kaczmarek, przedstawiciel Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej – Stanisław Herman oraz inne osobistości życia społeczno-gospodarczego miasta i powiatu. W swoim przemówieniu dyrektor szkoły, Szczepan Mamuński, zapewnił zebranych o celowości budowy i pilnej potrzebie oddania do użytku tego typu obiektu. Działalność dydaktyczną Warsztaty Mechaniczne, jak wówczas je nazywano, rozpoczęły 2 listopada 1949 roku. Poza kierownikiem Czybirowem, kadrami nauczycieli Warsztatów tworzyli: Cezary Adamkiewicz, Dominik Marciniak, Henryk Niedźwiecki, Ignacy Walczak¹⁹.

W roku szkolnym 1950/51 uczniowie pobierali naukę w szkole w dziesięciu klasach o profilu mechanicznym, dwóch o profilu elektrycznym i jednej ogólnozawodowej²⁰. 22 września 1950 roku dla celów szkolenia zawodowego przejęto prywatną odlewnię, stanowiącą dotychczas własność Leona Kalińskiego. Nie mogła ona jednak spełniać swoich zadań ze względu na zły stan techniczny. Generalnego remontu wymagał tzw. kopolak. Po dwóch tygodniach prac, w które zaangażowała się kadra Warsztatów, wyremontowany element został uruchomiony, ale w maju 1951 roku piec rozleciał się. Priorytetem w roku szkolnym 1951/52 stała się więc jego odbudowa. Sporządzony kosztorys wydatków wyniósł 70 tysięcy złotych. W kosztach partycypowała Dyrekcja Okręgowa Szkolenia Zawodowego, przekazując na ten cel 20 tysięcy złotych. Ponadto młodzież, pracownicy i nauczyciele wykonali prace o wartości 25 tysięcy złotych. Wkład finansowy warsztatów wyniósł 10 tysięcy złotych.

Ponowne uruchomienie pieca nastąpiło 15 grudnia 1951 roku. Pierwszego spustu żeliwa dokonał prezes Centralnego Urzędu szkolenia Zawodowego, Janusz Zarzycki w towarzystwie dyrektora Dyrekcji Okręgowej Szkolenia Zawodowego inżyniera Jana Pająka oraz wicedyrektora Zygmunta Pazdy²¹.

¹⁷ Tamże, s. 41.

¹⁸ Tamże, s. 42.

¹⁹ Tamże; AZST, Protokolarz z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1945-1951.

²⁰ Tamże.

²¹ J. Stępiński, M. Kaszyński, *Szkola zawodowa...*, s. 43.

Prowadzenie szkolenia zawodowego w pełnym zakresie wymagał stworzenia zróżnicowanych stanowisk pracy. Na początku lat pięćdziesiątych do dyspozycji uczniów w Warsztatach oddano do użytku:

- obróbka ręczna (ślusarnia) – 56 stanowisk,
- montaż maszyn rolniczych – 12 stanowisk,
- kuźnia – 2 stanowiska,
- stolarnia – modelarnia – 5 stanowisk ręcznych i 4 stanowiska maszynowe,
- rdzeniarnia – 2 stanowiska,
- wydział elektryczny – 16 stanowisk,
- hala maszyn – 13 stanowisk tokarskich,
- spawalnia – jedno stanowisko acetylenowe i stanowisko elektryczne,
- kreślarnia – 5 stanowisk²².

3 stycznia 1951 roku szkoła przeniosła się wreszcie do własnego budynku, mieszczącego się przy ulicy Mickiewicza 30. Od tego też roku funkcjonowała ona jako Zasadnicza Szkoła Zawodowa²³. W trudnych latach stalinizmu nauczyciele praktycznej nauki zawodu i pracownicy Warsztatów podejmowali różnorakie zobowiązania w ramach tzw. „czynów”. W 1951 roku w ramach „czynu październikowego” zobowiązali się oni do:

- przeprowadzenia gruntownego remontu jednej z tokarek,
- wyremontowania, przebudowania i uruchomienia rewolwerówki,
- przeprowadzenia generalnego remontu wiertarki kolumnowej,
- przebudowy tokarki czołowej do obróbki maszyn rolniczych,
- przyspieszenia o pięć dni terminu uruchomienia odlewni²⁴.

Wysiłek nauczycieli oraz prace społeczne uczniów poparte decyzjami władz oświatowych znalazły swoje odzwierciedlenie w perspektywicznym rozwoju warsztatowej bazy szkoleniowej. Dotychczasowe kierunki kształcenia zawodowego zostały utrzymane. Sukcesywnie, w miarę rosnących potrzeb wprowadzano nowe. Do roku 1959 szkoła kształciła w czterech kierunkach:

- mechanicznym,
- elektrycznym,
- odlewniczo-modelarskim,
- ogólnozawodowym.

W ramach tych kierunków zdobywano kwalifikacje w takich zawodach, jak:

- ślusarz maszynowy,
- ślusarz maszyn rolniczych,
- tokarz,
- odlewnik modelarz,
- odlewnik formierz,
- elektryk,
- elektryk instalator mieszkaniowy²⁵.

²² Tamże, s. 44.

²³ AZST, Protokolarz z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1945-1951.

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

1 września 1960 roku dyrekcja Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Kole decyzją Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego objęła nadzór pedagogiczny nad Zasadniczą Szkołą Zawodową w Dąbiu. 1 stycznia 1961 roku obie szkoły zostały połączone w jedną jednostkę administracyjną pod zarządem dyrekcji Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Kole. Stan taki trwał do 1 września 1966 roku, kiedy to placówka w Dąbiu uległa likwidacji. Przyłączenie szkoły w Dąbiu spowodowało, że zakres kształcenia powiększył się o zawód kowala²⁶.

W roku szkolnym 1952/53 Warsztaty Szkolne zostały zakwalifikowane do rzędu warsztatów produkcyjnych. Szkolenie praktyczne odbywało się wówczas na dwie zmiany. Zakres prac na poszczególnych działach był zróżnicowany. Wartość produkcji warsztatowej w tym roku szkolnym wyniosła 1593083 złotych. Największe osiągnięcia zanotowano na dziale budowy maszyn i elektrycznym. tam między innymi dokonano naprawy 25 silników, zbudowano do celów szkoleniowych transformator, wykonano całkowitą instalację na siłę i światło w hali maszyn. Wykonanie zleconych zadań odbywało się w ramach tzw. brygad produkcyjnych²⁷.

Systematycznie doposażano park maszynowy Warsztatów. Planowane zadania produkcyjne były realizowane na bieżąco. Praktyką zwyczajowo przyjętą było częste przekraczanie pierwotnych zamierzeń. Uczniowie samodzielnie deklarowali chęć dodatkowej pracy, stąd często pojawiali się wśród nich przodownicy pracy.

W styczniu 1954 roku powołano do życia Szkolną Komisję Współzawodnictwa Pracy, w skład której weszli:

- Władysław Możejko – zastępca dyrektora szkoły,
- Aleksander Czybirów – kierownik Warsztatów Szkolnych,
- Henryk Kosicki – nauczyciel technologii i przewodniczący Komisji,
- Jerzy Mikiprowicz – nauczyciel rysunku technicznego,
- Stanisław Iciek – przodujący nauczyciel zawodu,
- Żabiński – przedstawiciel Kopalni „Konin”,
- Kudlak – przedstawiciel Komitetu Rodzicielskiego.

Zasady współzawodnictwa miały być omawiane podczas specjalnych pogadanek w ramach zajęć pozalekcyjnych, lekcji wychowawczych, zebrań Samorządu Szkolnego, zebrań Związku Młodzieży Polskiej²⁸.

Zdając relację z działalności współzawodnictwa w Zasadniczej Szkole Zawodowej w Kole w marcu 1954 roku jej przewodniczący, Henryk Kosicki stwierdził, że młodzież przyjęła nową metodę pracy i z entuzjazmem przystąpiła do współzawodnictwa. Uczniowie zostali podzieleni na brygady liczące około dziesięciu uczniów. Przewodniczący wezwał wszystkich nauczycieli zawodu i teoretycznych przedmiotów zawodowych, by mobilizowali młodzież do realizacji drugiego etapu współzawodnictwa, celem którego będzie walka o wysokie normy, walka z brakami w produkcji, walka o oszczędność materiału. W tym celu miano zorganizować zebrania klasowe z udziałem nauczycieli zawodu. Postanowiono także zapoznać uczniów z zasadami współzawodnic-

²⁶ AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1959-1961 i 1965-1968; J. Stępiński, M. Kaszyński, *Szkoła zawodowa...*, s. 21.

²⁷ AZST, Protokolarz z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1951-1953; J. Stępiński, M. Kaszyński, *Szkoła zawodowa...*, s. 21.

²⁸ AZST, Protokolarz z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1953-1954.

stwa masowego i międzyszkolnego²⁹. Omawiając na posiedzeniu Rady Pedagogicznej w kwietniu 1954 roku wyniki współzawodnictwa za miesiąc marzec, Henryk Kosicki podkreślił, że na szczególną uwagę zasługują: klasa II tokarska, które przeciętnie wykonywała 140% normy, klasa II c – 120% i klasa II d – 100%. Rezultaty te zdaniem przewodniczącego Szkolnej Komisji Współzawodnictwa nie były jednak do końca zadowalające, bowiem uczniowie mogliby wykonywać nawet 300% normy, jeżeli byłiby otoczeni specjalną opieką ze strony nauczycieli zawodu. W celu usprawnienia współzawodnictwa postanowiono zwołać zebranie Komisji Współzawodnictwa. Ogólnie, zdaniem przewodniczącego, ruch współzawodnictwa na terenie Warsztatów Szkolnych przyczynił się do podniesienia produkcji i poprawy jej jakości. Ustalono także, że przy obliczaniu wyników współzawodnictwa będą pomagali opiekunowie klas wraz z nauczycielami zawodu³⁰.

Z roku na rok plany szkoleniowo-produkcyjne Warsztatów opracowywane zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Oświaty były realizowane rytmicznie. Kierownicy Warsztatów często przedstawiali produkcje na niektórych działach. Zmiany te podyktowane były głównie koniecznością terminowego wykonania zleconych robót. Uzupełnieniem planowej pracy produkcyjnej była produkcja usługowa, która stwarzała dodatkowe możliwości dobrego przygotowania zawodowego uczniów. W roku 1957 wartość produkcji warsztatowej zamknęła się kwotą 130 tysięcy złotych, a za rok 1958 przewidywano osiągnąć kwotę 150 tysięcy złotych. Plan ilościowy Warsztatów na rok 1958 przewidywał wykonanie:

- dziewięćdziesięciu ton odlewów,
- trzech tokarek,
- trzydziestu czterech podzielnic,
- trzydziestu pił mechanicznych,
- stu kompletów ściągaczy do łożysk,
- dwanaście młocarni na słomę³¹.

Następujące w kraju przemiany gospodarcze stały się bodźcem do wprowadzenia zmian strukturalnych w kolskiej Zasadniczej Szkole Zawodowej. Wprowadzanie na rynek nowych technologii i rozwiązań technicznych, zaowocowało uruchomieniem nowych kierunków kształcenia. Lokalne zakłady przemysłowe, takie jak Zakłady Mięsne czy Fabryka Materiałów i Wyrobów Ściernych „KORUND”, uruchamiały nowe stanowiska pracy dla młodych kadr zawodowych. Zgodnie z potrzebami tych zakładów w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych do szkolenia zawodowego zostały wprowadzone nowe specjalności:

- mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych,
- przetwórstwo mięsa,
- mechanik kierowca pojazdów samochodowych³².

Strukturalna przebudowa Warsztatów była decydującym elementem przy naborze nowych nauczycieli praktycznej nauki zawodu. Zainteresowanie podjęciem pracy z młodzieżą ciągle wzrastało. Przybywało nowych miejsc pracy. Zwiększał się wachlarz

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

³¹ AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1956-1959.

³² AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1962-1975.

proponowanych stanowisk. Zatrudnienie w charakterze „nauczyciela zawodu” podejmowały najczęściej osoby o wybitnie sprecyzowanych zainteresowaniach, nie zawsze jednak udokumentowanych stosownymi zaświadczeniami zawodowymi. Z biegiem czasu skład osobowy nauczycieli zawodu powiększał się. Zatrudnienie w Warsztatach znaleźli: Józef Chęciński, Andrzej Chmielecki, Jan Gralicki, Stanisław Iciek, Henryk Kołodziejek, Zygmunt Kulesza, Józef Linke, Antoni Ładowski, Marian Ładowski, Czesław Mielczarek, Marian Mik, Jan Nowicki, Mirosław Pielaciński, Alfred Szpecht, Henryk Wypychowski³³.

Ważnym wydarzeniem w życiu kolskiej „zawodówki” było utworzenie w roku szkolnym 1971/72 Liceum Zawodowego, gwarantującego zdobycie pełnego wykształcenia średniego. Uczniowie zdobywali w nim zawody w następujących specjalnościach:

- mechanik obróbki skrawaniem,
- mechanik budowy i naprawy maszyn,
- mechanik urządzeń hydrauliczno-pneumatycznych³⁴.

Dostęp do tego typu szkoły był jednakowy zarówno dla dziewcząt i chłopców, jednak zdecydowana przewaga wśród uczniów miała płęć męska.

Realizacja zadań produkcyjnych szkoły jako zakładu ściśle związana była z zapleczem technologicznym i technicznym Warsztatów. Pionierskie lata odbudowy stały się źródłem pomysłów i rozwiązań racjonalizatorskich pracowników, które gwarantowały efektywność produkcji. Nauczyciele zawodu bezpośrednio zainteresowani produkcją na bieżąco dokonywali innowacji technicznych oraz drobnych zmian konstrukcyjnych. Pomysłodawcą i konstruktorem wybiegającym swoimi pomysłami poza struktury warsztatowe był Henryk Kołodziejek – nauczyciel praktycznej nauki zawodu. Opracował on oryginalną konstrukcję pompy do wody, której budową zainteresował się Wojskowy Instytut Techniki Inżynieryjnej we Wrocławiu. Wdrożenie tego typu projektu do seryjnej produkcji napotkało jednak na szereg utrudnień. Ostatecznie pomysł upadł, a jego wdrożenie stało się pobożnym życzeniem³⁵. W toku szkolenia i produkcji na bieżąco były dokonywane technologiczne zmiany produkcyjne. Produkcja pił mechanicznych, podzielnicy uniwersalnych, ściągacze zewnętrznych i wewnętrznych, nożyc do cięcia drutu, imadeł ślusarskich, stanowiła źródło pomysłów i nowych rozwiązań technicznych.

Foto 1. W czasie wykonywania zadań produkcyjnych
(fot. ze zbiorów Zespołu Szkół Technicznych w Kole)

³³ Tamże.

³⁴ AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1970-1977.

³⁵ J. Stępiński, M. Kaszyński, *Szkola zawodowa...*, s. 48-49.

1 września 1972 roku Zasadnicza Szkoła Zawodowa przeniósła swoją siedzibę do nowo wybudowanego gmachu przy ulicy Kolejowej 11. W jej sąsiedztwie, przy ulicy Kolejowej 13 usytuowano także budynek Warsztatów Szkolnych³⁶.

Rozwojowi szkolnictwa zawodowego towarzyszyło duże rozdrobnienie sieci szkolnej. Miało to niekorzystny wpływ na poziom pracy dydaktyczno-wychowawczej, możliwość doboru specjalistycznej kadry nauczycielskiej i wyposażenie w środki dydaktyczne, maszyny i urządzenia w Warsztatach Szkolnych. Z tych względów w latach sześćdziesiątych pojawiła się tendencja do łączenia małych szkół zawodowych w większe jednostki – Zespoły Szkół Zawodowych. W Kole Zespół Szkół Zawodowych utworzony został na podstawie Zarządzenia Kuratora Okręgu Szkolnego Poznańskiego z 28 sierpnia 1973 roku. Organizacja pracy Zespołu określona została statutem zbiorowego zakładu szkolnego, stanowiącego załącznik do Zarządzenia Ministra Oświaty z 30 sierpnia 1961 roku ze zmianą z 25 października 1971 roku³⁷. Ustalał on, że szkoły zawodowe mieszczące się w jednym obiekcie szkolnym powinny mieć wspólne kierownictwo i administrację. Tworzenie Zespołów Szkół Zawodowych miało przynieść również korzyści ekonomiczne, takie jak zmniejszenie liczby stanowisk kierowniczych, personelu administracyjno-usługowego, liczby nauczycieli zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin, laboratoriów i warsztatów. Istniały jednak obawy (potwierdziły się później w Zespole Szkół Zawodowych w Kole) co do wartości pedagogicznej, tak wielkich placówek oświatowo-wychowawczych, liczących nieraz po kilka tysięcy uczniów. Uczeń w takim gigancie mógł łatwo stać się postacią anonimową. Mogły wystąpić również trudności z prowadzeniem działalności wychowawczej.

Pierwszym dyrektorem Zespołu Szkół Zawodowych w Kole został dotychczasowy dyrektor Zasadniczej szkoły zawodowej, Marian Józefowski, a stanowiska wicedyrektorów objęli – Ryszard Kwiatkowski i Zbigniew Kapelusiak. W skład nowo utworzonego Zespołu weszły następujące szkoły:

- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Młodzieżowa (13 oddziałów liczących 571 uczniów),
- Liceum Zawodowe (4 oddziały, 154 uczniów),
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Doksztalcząca (8 oddziałów, 319 uczniów),
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Doksztalcząca Specjalna (1 oddział, 18 uczniów),
- Technikum Chemiczne (1 oddział 40 uczniów)³⁸.

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Młodzieżowa była szkołą o trzyletnim cyklu nauczania, w której naukę podejmowali absolwenci szkoły podstawowej. Ukończenie tej szkoły uprawniało do uzyskania tytułu robotnika wykwalifikowanego oraz pozwalało na podjęcie nauki w trzyletnim technikum. W roku szkolnym 1973/74 Zasadnicza Szkoła Zawodowa Młodzieżowa kształciła uczniów w następujących specjalnościach:

- tokarz,
- mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych,
- mechanik – kierowca pojazdów samochodowych,
- frezer.

³⁶ AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1971-1973.

³⁷ Tamże; J. Stępiński, M. Kaszyński, *Szkoła zawodowa...*, s. 23.

³⁸ AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1971-1973.

Praktykę zawodową uczniowie odbywali w Warsztatach Zespołu Szkół Zawodowych³⁹.

W Zasadniczej Szkole Zawodowej Doksztalającej szkolono absolwentów szkół podstawowych, przeprowadzając praktyczną naukę zawodu w zakładach pracy – zarówno uspołecznionych, jak i spółdzielczych i rzemieślniczych. W pierwszym roku funkcjonowania Zespołu uczniowie pobierali naukę w klasach o specjalnościach:

- ślusarz-mechanik,
- przetwórstwo mięsne,
- elektromonter – mechanik maszyn rolniczych,
- klasy wielozawodowe⁴⁰.

We wrześniu 1973 roku czterdziestu absolwentów szkół podstawowych podjęło naukę w nowo utworzonym Technikum Chemicznym o specjalności „technolog procesów chemicznych”. Nauka w tej szkole trwała pięć lat i kończyła się egzaminem dojrzałości. Przez rok uczniowie odbywali też zajęcia praktyczne w Warsztatach⁴¹. W dalszym ciągu funkcjonowało też wspomniane już wcześniej czteroletnie Liceum Zawodowe.

W latach siedemdziesiątych praktykę warsztatową odbywali też uczniowie nowo utworzonych typów szkół, którymi były:

- pięcioletnie Technikum Samochodowe na podbudowie ośmiu klas szkoły podstawowej o specjalności „naprawa i eksploatacja pojazdów samochodowych” (uruchomione we wrześniu 1978 roku),
- trzyletnie Technikum Samochodowe na podbudowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej o specjalności „naprawa i eksploatacja pojazdów samochodowych” (uruchomione we wrześniu 1978 roku)⁴².

Z chwilą utworzenia Zespołu Szkół Zawodowych w Kole we wrześniu 1973 roku stanowisko kierownika Warsztatów zajmował Jan Gibaszek. Grono nauczycieli praktycznej nauki zawodu tworzyli: Cezary Adamkiewicz, Mieczysław Chojnacki, Józef Chęciński, Stefan Cudecki, Henryk Dębiński, Kazimierz Gauden, Bronisław Kawalec, Józef Kiciński, Witold Kolski, Henryk Kołodziejek, Roman Kozłowski, Ryszard Kubis, Antoni Ładowski, Mieczysław Łaskiewicz, Bronisław Mielczarek, Zenon Mielczarek, Marian Mik, Marian Murawiec, Leon Nalewski, Ryszard Ostrowski, Mirosław Pielaciński, Józef Ratajczak, Jan Skąpski, Kazimierz Smolarek, Zdzisław Szymański, Ryszard Włodarczyk, Wiesław Woźniak⁴³.

W latach siedemdziesiątych produkcja w Warsztatach koncentrowała się głównie na wykonywaniu przecinarek PM 120, podziałów uniwersalnych, ściągaczy, nożyc, kleszczy bębnowych, wieszaków i części zamiennych. Podsumowując w 1975 roku realizację programu działalności Warsztatów za minione trzy lata, kierownictwo zwracało uwagę przede wszystkim na organizowanie apeli, podczas których omawiano

³⁹ AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1973-1975.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ Tamże.

⁴² AZST, Protokolarze posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1975-1978.

⁴³ IAZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1971-1973.

stopień wykonania planu szkoleniowo-produkcyjnego i przedstawiano zadania do wykonania w następnym okresie. Dzięki temu młodzież aktywniej organizowała się w wykonanie i realizację planu oraz lepiej wykonywała swoją pracę. Wprowadzono także zmiany w organizacji przydziału grup uczniowskich poszczególnym nauczycielom, co przyczyniło się do zwiększenia ich odpowiedzialności za proces szkolenia. Równocześnie zwiększyła się efektywność pracy uczniów. Zwrócono także uwagę na poprawę wystroju wewnętrznego Warsztatów. Przy każdym dziale umieszczone zostały tablice ilustrujące jego działalność. Uruchomiono świetlicę, z której korzystać mogli przede wszystkim uczniowie dojeżdżający do szkoły. Podkreślono również, że nauczyciele praktycznej nauki zawodu ciągle podnoszą swoje kwalifikacje, kończąc Studium Nauczycielskie czy PST⁴⁴.

W kolejnych latach wykonane zostały nowe stoły, taborety i regały do kontroli technicznej. Zrobione zostały napisy informacyjne na drzwiach prowadzących do poszczególnych działów. Przeprowadzono konserwację dachu i wymalowano ściany na poszczególnych działach. Częściowo oddany został do użytku dział samochodowy. W zakresie BHP poprawiono wentylację. Zwiększono wyposażenie Warsztatów, zakupując w 1977 roku piłę tarczową i dwa stoły spawalnicze. W ramach praktycznej nauki zawodu wykonano także wiele pomocy dydaktycznych⁴⁵.

Przez pewien czas funkcjonowało na terenie Warsztatów Koło Młodego Mistrza Techniki, nad którym opiekę sprawowali kolejno: Mieczysław Chojnacki, Kazimierz Smolarek, Henryk Kosicki, Henryk Kołodziejek, Józef Kiciński, Roman Kozłowski, Ryszard Ostrowski, Zbigniew Jaroniewski, Ryszard Włodarczyk. Podczas cotygodniowych spotkań młodzież, pod kierunkiem opiekuna, dokonywała napraw oraz wykonywała pomoce dydaktyczne z przeznaczeniem wykorzystania do zajęć lekcyjnych lub do własnego użytkowania przez uczniów. Naprawiano i konserwowano motory, rowery, części do żaglówek. Zaslugą Koła było wykonywanie przyrządów usprawniających proces technologiczny. Na bieżąco, dzięki prasie i literaturze fachowej zapoznawano się z najnowszymi osiągnięciami w dziedzinie techniki⁴⁶.

W drugiej połowie lat siedemdziesiątych zaczęto odczuwać skutki kryzysu gospodarczego ogarniającego kraj. Pojawiły się trudności w zaopatrzeniu w odlewy do wykonywania pił mechanicznych oraz w elektrody. Problemem stawało się pozyskanie podzespołów elektrycznych. Wystąpiły również braki w wyposażeniu działu samochodowego. W 1978 roku oceniano, że na obniżenie produkcji warsztatowej wpływ miały jeszcze przyczyny subiektywne, takie jak słaba dyscyplina pracy nauczycieli dojeżdżających, niewłaściwe wykorzystanie czasu pracy uczniów, brak odpowiedzialności za powierzony sprzęt. W celu zaradzenia trudnej sytuacji, kierownictwo Warsztatów zaczęło kłaść nacisk na świadczenie usług przemysłowych dla różnorodnych instytucji. Korzystały z tej działalności między innymi: Fabryka Armatur w Swarzędzu, Zakłady Wyrobów Sanitarnych w Kole, Kombinat Maszynowo-Budowlany w Kole, Zakłady Mięsne w Kole⁴⁷.

⁴⁴ AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1975-1978.

⁴⁵ AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1971-1980.

⁴⁶ AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1965-1975; J. Stępiński, M. Kaszyński, *Szkoła zawodowa...*, s. 51-52.

⁴⁷ AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1975-1980; J. Stępiński, M. Kaszyński, *Szkoła zawodowa...*, s. 50.

Od 1980 roku Warsztaty Zespołu Szkół Zawodowych prowadzone były przez jednego kierownika i dwóch jego zastępców. Pracę starano się więc tak organizować, aby o każdej porze na ich terenie przebywał ktoś z kierownictwa. Jeden z zastępców był odpowiedzialny za działalność typowo produkcyjną, a drugi za dział samochodowy. Lata osiemdziesiąte to w dalszym ciągu czas zmagania się z wieloma problemami. Podsumowując kolejne lata szkolne, kierownictwo zwracało uwagę na trudności w zakupie artykułów chemicznych, farb, przyrządów pomiarowych i narzędzi. Kłopotów nastęrczało zdobycie różnych gatunków stali potrzebnych do produkcji. Podstawowym problemem produkcyjnym była jednak kwestia wyremontowania lub zakupu nowej frezarki obwiedniowej do kół zębatach typu PM-207⁴⁸. W 1989 roku nastąpił zastój w sprzedaży gotowych wyrobów i zwiększały się koszty produkcji, w tym szczególnie energii elektrycznej i wody. W ramach kooperacji wykonywano prace dla takich zakładów, jak ZREMB w Kole, Zakłady Ceramiki Sanitarnej, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska, Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Lubrańcu. Działy samochodowe prowadziły naprawy samochodów osobowych w zakresie diagnostyki, konserwacji podwozi i blacharstwa. Dokonywano też przeglądów rejestracyjnych samochodów osobowych i dostawczych. Świadczone różne usługi dla ludności w zakresie tokarstwa, frezerstwa i ślusarstwa. Uruchomiono produkcję imadeł ślusarskich⁴⁹. W 1990 roku planowano osiągnąć dochód w wysokości 800 milionów złotych, a udało się uzyskać jedynie 658 milionów złotych. W momencie, gdy stwierdzono, że plan jest zagrożony, podjęto decyzję o zmianie produkcji oraz inne działania, jak np. zmniejszenie zatrudnienia z 29 na 23 etaty czy uruchomienie przeglądów technicznych w dziale samochodowym. Wprowadzono do produkcji imadła ślusarskie i nożyce do cięcia drutu. Rozpoczęto produkcję skierowaną na potrzeby rolnictwa. Kierownictwo twierdziło, że sytuacja staje się tak trudna, iż dalsza działalność Warsztatów staje się niemożliwa. Celem zmniejszenia kosztów produkcji nauczyciele praktycznej nauki zawodu podjęli akcję dozorowania w Warsztatach. Ponadto nawiązano rozmowy z prywatnym biurem projektowym w kwestii dostarczania dokumentacji na nowe wyroby⁵⁰.

Na początku lat dziewięćdziesiątych umiejętności praktyczne w Warsztatach zdobywali uczniowie Techników o specjalnościach:

- naprawa i eksploatacja pojazdów samochodowych,
- budowa maszyn,
- technolog procesów chemicznych,

oraz Zasadniczej Szkoły Zawodowej kształcący się w zawodach:

- operator obrabiarek skrawających,
- ślusarz,
- mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych,
- mechanik pojazdów samochodowych⁵¹.

Podstawowym zadaniem nauczycieli praktycznej nauki zawodu było wyrobienie u uczniów umiejętności zawodowych, nawyków produkcyjnych oraz rozszerze-

⁴⁸ AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1980-1990.

⁴⁹ Tamże.

⁵⁰ AZST, Protokolarz z posiedzeń Rad Pedagogicznych z roku 1990.

⁵¹ AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1990-1992.

nie i pogłębienie wiadomości nabytych podczas lekcji z teoretycznych przedmiotów zawodowych. Ich organizacja i funkcjonowanie tworzyły warunki umożliwiające uczniom zdobycie następujących umiejętności:

- wykonywanie prac wchodzących w zakres danego zawodu,
- konserwacja narzędzi, sprzętu i maszyn,
- doboru i oszczędzania materiałów,
- normowania czasu pracy i przestrzegania tych norm,
- stosowania procesów technologicznych.

Wdrażano także uczniów do przestrzegania dyscypliny pracy oraz zasad i przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy.

W latach dziewięćdziesiątych produkcja w Warsztatach koncentrowała się głównie na wykonywaniu pił mechanicznych PM-20, nożyc, ściągaczy, szlifierek, przecinaków ślusarskich, imadeł, wałków do szlifierek, heblarek i pił tarczowych, zawiasów, kartonów, rolek do bram, kół pasowych. Na potrzeby rolnictwa wytwarzano siekacze do ziemniaków, radełka do obsypnika, wałki śrutownika, koła zębate do sieczkarni. Produkowane wówczas wyroby, bardzo potrzebne i poszukiwane na rynku, miały jednak pewną wadę. W seryjnym procesie produkcji występowały bowiem powtarzalne czynności i operacje. Stan taki sprawiał, że uczniowie nawet przez kilka miesięcy wykonywali te same działania, np. wiercenie otworów w zawiasach⁵².

Sytuacja kierownictwa Warsztatów, które musiało zapewnić płace dla swoich pracowników, była w tamtym czasie nie do pozazdroszczenia. Szukając odbiorców dla wytwarzanych w Warsztatach produktów, kierownicy zmuszeni byli wyjeżdżać do różnorodnych zakładów przemysłowych, przedsiębiorstw, a nawet kopalń, położonych w różnych rejonach kraju. Tomasz Szymański, Ryszard Włodarczyk, Wojciech Szczap, byli wówczas nie tylko kierownikami, byli też kierowcami, konwojentami, księgowymi, negocjatorami, menadżerami, kasjerami, ekonomistami, ale przede wszystkim wyjątkowymi specjalistami w swoim zawodzie. Dzięki ich zaangażowaniu udało się nawiązać współpracę z kilkoma zakładami produkcyjnymi z terenu Koła, jak i spoza miasta, między innymi z WOOD-MIZER, ARSMAN Kopalnia Węgla Kamiennego „Kleofas” w Katowicach. Niektóre wyroby wstawiano także do komisju. Działy samochodowe nadal świadczyły usługi dla ludności w zakresie naprawy pojazdów samochodowych, diagnostyki i konserwacji podwozi i blacharstwa. W dalszym ciągu wykonywane były przeglądy techniczne samochodów osobowych i dostawczych, ciągników, motocykli. Udzielano pomocy w zakresie tokarstwa, frezjerstwa i ślusarstwa⁵³.

Wprowadzane od początku lat dziewięćdziesiątych zmiany polityczne i gospodarcze oraz napływ do przemysłu nowych technik i technologii wykonywania różnego rodzaju wyrobów oraz wprowadzenia ich do obowiązujących programów nauczania, spowodowały konieczność dostosowania kształcenia zawodowego do oczekiwań pracodawców. Będąca na wyposażeniu Warsztatów Szkolnych baza dydaktyczna, nierzadko bardzo wyeksploatowana, nie była w stanie sprostać tym wymaganiom. Brak środków finansowych na jej modernizację spowodował, że realizacja nauczania nowoczesnych technologii na zajęciach praktycznych stawała się praktycznie niemożliwa. Brak możliwo-

⁵² AZST, Protokolarze z posiedzeń Rad Pedagogicznych z lat 1990-1999.

⁵³ AZST, Sprawozdania kierowników z działalności Warsztatów Szkolnych zawarte w protokolarzach Rad Pedagogicznych Zespołu Szkół Zawodowych w Kole z lat 1991-2000.

ści finansowych, by wszystkie Warsztaty Szkolne wyposażyc w nowoczesne maszyny i urządzenia spowodował, że koniecznością stało się powołanie przez ministra edukacji narodowej, rozporządzeniem z dnia 2 kwietnia 1996 roku, nowego typu placówki kształcenia praktycznego, jakimi stać się miały Centra Kształcenia Praktycznego, które posiadałyby maszyny i urządzenia niezbędne do nauczania nowoczesnych technik i technologii wytwarzania wyrobów i służyły wielu szkołom zawodowym na danym terenie. Ponadto, zgodnie z przygotowywaną modernizacją kształcenia zawodowego w Polsce, zakładano, że w procesie takiego kształcenia, jak również egzaminowania, istotną rolę będą odgrywać pracodawcy. To głównie u pracodawców, zdaniem Ministerstwa Edukacji, powinny odbywać się praktyki zawodowe oraz zajęcia praktyczne, jeśli szkoła nie będzie miała warunków do ich realizacji, a brak jest Centrum Kształcenia Praktycznego. Tylko pracodawcy mogą bowiem zapewnić realizację kształcenia praktycznego w warunkach rzeczywistej pracy. Mając na uwadze szczególną rolę pracodawców w procesie kształcenia zawodowego Ministerstwo podjęło inicjatywę zawierania porozumień z organizacjami pracodawców, dotyczących współpracy na rzecz poprawy kształcenia zawodowego, w szczególności kształcenia praktycznego. Zdaniem Ministerstwa Edukacji Narodowej w uzasadnionych przypadkach, tj. jeżeli dane Warsztaty posiadać będą nowoczesną bazę dydaktyczną do realizacji zajęć praktycznych, nie będzie przeszkód formalnoprawnych do przekształcenia takich warsztatów w pracownię ćwiczeń praktycznych. Decyzja w tej kwestii należeć miała do organu prowadzącego daną szkołę.

Przeprowadzone przez Ministerstwo zmiany w procesie kształcenia zawodowego, przejście przez samorząd powiatowy szkół ponadpodstawowych, a także wejście w życie reformy systemu szkolnictwa, spadek zainteresowania młodzieży kształceniem na poziomie Zasadniczej Szkoły Zawodowej oraz wchodzący do szkół niż demograficzny, postawiły przed kierownictwem i kadrami Warsztatów przy Zespole Szkół Zawodowych w Kole nowe, trudne wyzwania. Wzrastające koszty utrzymania obiektów i kadry, zmniejszająca się cyklicznie liczba uczniów uczestniczących w zajęciach praktycznej nauki zawodu, przyczyniały się do zmniejszenia wartości produkcji i usług.

W 1999 roku można było zaobserwować niewielki spadek w porównaniu z poprzednimi latami w sprzedaży wytwarzanego przez Warsztaty asortymentu. Spowodowane to było zmniejszeniem ilości zamówień na kartony oraz produktów odbieranych przez kopalnię „Kleofas” (współpraca z nią wygasła ostatecznie w 2000 roku), a także zmniejszeniem się liczby godzin przeznaczonych na zajęcia praktycznej nauki zawodu⁵⁴. Już na posiedzeniu Rady Pedagogicznej w dniu 17 lutego 1998 roku kierownik, Wojciech Szczap, podkreślał, że największą barierą w wykonywaniu zamierzonych przez Warsztaty zadań będzie pogłębiający się niż demograficzny oraz coraz mniejsze zainteresowanie kształceniem się przez młodzież w zawodzie operator maszyn skrawających⁵⁵.

Ponad dwa lata później, 29 listopada 2000 roku, Wojciech Szczap, już jako wicedyrektor szkoły, oraz kierownictwo Warsztatów w osobach Tomasza Szymańskiego i Mirosława Kłanieckiego, poinformowali grono pedagogiczne, że w przeddzień wchodzącej do szkół ponadpodstawowych reformy systemu oświaty, działalność

⁵⁴ AZST, Sprawozdania kierowników z działalności Warsztatów Szkolnych zawarte w protokołach Rad Pedagogicznych Zespołu Szkół Zawodowych w Kole z lat 1999- 2000.

⁵⁵ AZST, Sprawozdania kierownika z działalności Warsztatów Szkolnych zawarte w protokolarzu Rad Pedagogicznych Zespołu Szkół Zawodowych w Kole z roku 1998.

Warsztatów Szkolnych w dotychczasowej formie gospodarstwa pomocniczego staje się zagrożona. Ich zdaniem należało więc podjąć działania zmierzające do przekształcenia wydzielonej części majątku Warsztatów w Pracownię Zajęć Praktycznych, co z kolei miało przyczynić się do poszerzenia działalności Zespołu Szkół Zawodowych. Projektując tego typu transformację, dyrektor szkoły, Janusz Kowarski, wystosował pismo skierowane do Zarządu Powiatu Kolskiego, w którym zaznaczał, że podjęte przez niego działania mają na celu skupienie większej uwagi na procesie dydaktycznym w celu lepszego przygotowania uczniów Technikum i Zasadniczej Szkoły Zawodowej do czekających ich zewnętrznych egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe.

Zdaniem dyrekcji szkoły i kierownictwa Warsztatów, w pierwszej kolejności należało zaadaptować część pomieszczeń warsztatowych na potrzeby pracowni, w których mogłyby odbywać się zajęcia z teoretycznych przedmiotów zawodowych. Naukę pobierać mieliby w nich uczniowie klas Technikum, Zasadniczej Szkoły Zawodowej dziennej, jak i młodocianych pracujących. W wyniku podjętych działań dokonano adaptacji części pomieszczeń w dziale samochodowym na pracownię techniczną oraz pracownię wspomagania projektowania wyposażone w komputery⁵⁶.

Zaprzestanie w latach 2002-2005 przez Ponadgimnazjalny Zespół Szkół Zawodowych (taka nazwę nosiła szkoła od 1 września 2002 roku) kształcenia w takich kierunkach, jak:

- operator obrabiarek skrawających,
- ślusarz,
- mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych,

spowodowane brakiem zainteresowania ze strony uczniów oraz likwidacją Technikum Chemicznego i Technikum Mechanicznego o specjalności budowa maszyn, przyczyniło się do przyspieszenia procesu zmian zachodzących w Warsztatach Szkolnych. W roku szkolnym 2005/06 utworzone zostały kolejne pracownie przedmiotowe: systemów i sieci komputerowych, urządzeń i technik komputerowych, przepisów ruchu drogowego, silników spalinowych, obsługi pojazdów samochodowych, technologii, sprzedawców. Uruchomiono salę audiowizualno-konferencyjną wraz z biblioteką samochodowo-techniczną z przeznaczeniem do zajęć teoretyczno-praktycznych z tablicą interaktywną i komputerami, a także dokonano modernizacji stacji diagnostycznej, posiadającej certyfikat Transportowego Dozoru Technicznego z Warszawy. Zakupione zostały narzędzia i przyrządy specjalistyczne z przeznaczeniem do celów dydaktycznych, materiały do budowy gokartów, samochody terenowego „buggy”, silniki Fiata 126p i Poloneza oraz samochód do ćwiczeń dydaktycznych w celu jak najlepszego przygotowania uczniów do egzaminu przed Okręgową Komisją Egzaminacyjną. Ponadto, w wyniku przebudowy działu szlifierskiego, powstało pomieszczenie biurowe oraz stołówka. Na korytarzach w poszczególnych pomieszczeniach zamontowano podwieszane sufity. W wydzielonej części działu obrabiarek różnych założono nowe podłogi i zamontowano nowe stoły⁵⁷.

⁵⁶ Sprawozdania kierownika z działalności Warsztatów Szkolnych zawarte w protokolarzach Rad Pedagogicznych Zespołu Szkół Zawodowych w Kole z lat 1998-2002.

⁵⁷ Sprawozdania kierowników z działalności Warsztatów Szkolnych zawarte w protokolarzach Rad Pedagogicznych Zespołu Szkół Technicznych w Kole z lat 2005- 2015; Osiągnięcia i sukcesy Zespołu Szkół Technicznych w Kole, wydruk komputerowy w posiadaniu ZST w Kole.

Dyrekcja szkoły i kierownictwo Warsztatów podjęły także starania, zmierzające do uruchomienia w Zespole Szkół Technicznych (nazwę tę nosiła szkoła od 1 listopada 2006 roku), kierunku kształcenia atrakcyjnego dla absolwentów gimnazjum chcących kontynuować naukę na poziomie Zasadniczej szkoły Zawodowej. Po konsultacjach przeprowadzonych z kilkoma zakładami pracy z terenu powiatu kolskiego, podjęto decyzję o uruchomieniu klasy kształcącej w zawodzie operator maszyn skrawających, a za zgodą organu prowadzącego szkołę, udało się z parku maszynowego Warsztatów wyeksponować urządzenia, które w ramach przetargu sprzedane zostały za kwotę prawie 90 tysięcy złotych. Celem nabycia umiejętności obsługi i programowania obrabiarek sterowanych numerycznie, skierowano dwóch nauczycieli praktycznej nauki zawodu do udziału w kursie zorganizowanym przez Centrum Kształcenia Praktycznego w Sieradzu. Sprzęt, którym była tokarka sterowana syklami CNC o bardzo dobrych parametrach pojawił się w pracowni zajęć praktycznych 20 grudnia 2007 roku⁵⁸. Przed rozpoczęciem jego użytkowania, przeprowadzonych zostało szereg prac dostosowawczych. Przede wszystkim związane one były z remontem i adaptacją pomieszczenia, w którym nowe urządzenie zostało zainstalowane. Ponadto, aby pracownia mogła spełniać wymogi techniczne związane z procesem dydaktycznym dla zawodu operator maszyn skrawających numerycznie, stworzonych zostało dwanaście stanowisk roboczych dla uczniów, wyposażonych w komputery. Rok później zakupiona została piętnasostanowiskowa licencja programu specjalistyczno-dydaktycznego MTS CNC wraz z postprocesorem sterowania. Program MTS umożliwił naukę obsługi i programowania wszystkich stanowisk CNC, w tym obrabiarek nowej generacji z napędzanymi narzędziami i wrzecionem przechwytyjącym oraz tworzenie i przetwarzanie rysunku na wszystkie systemy numeryczne obrabiarek CNC. Zaletą programu MTS jest możliwość przeprowadzania symulacji, wykonanie projektu określonego detalu, dokonanie jego pomiaru i korygowanie błędów. Innym walorem jest sposobność zachowania parametrów obróbki w zależności od rodzaju narzędzia skanującego oraz wymaganej chropowatości powierzchni. Jego mocną stroną jest też wyjątkowej jakości grafika, dająca możliwość dokładnego śledzenia procesu obróbki w różnych konfiguracjach, tj. widoku przekroju czy półprzekroju. Dodatkowym zakupem do MTS był postprocesor umożliwiający przetwarzanie programu zapisanego na komputerze na kody danej obrabiarki i ich transmisje na nią, a następnie wykonanie projektu na obrabiarce.

W roku 2008 w ramach doposażenia działu samochodowego, zakupione zostały:

- silnik Piaggio wraz z całym sprzętem oraz silnik WSK w celu wykorzystania ich przy budowie gokartów,
- dwa komplety felg aluminiowych oraz komplet siedzeń i osłon do gokartów,
- skrzynia biegów do samochodu Fiat 126p i Polonez z przeznaczeniem na wyposażenie pracowni samochodowej,
- narzędzia i przyrządy specjalistyczne do celów dydaktycznych.

Ponadto przeprowadzony został przegląd parku maszynowego na działach – samochodowym i obrabiarek różnych. Wykonano także trzy stoły ślusarskie w dziale obrabiarek oraz pięć imadeł ślusarskich⁵⁹.

⁵⁸ *Zajęcia na numerycznych obrabiarkach*, „Przegląd Kolski” 2008, nr 51, s. 6.

⁵⁹ Sprawozdania kierownika z działalności Warsztatów Szkolnych zawarte w protokolarzach Rad Pedagogicznych Zespołu Szkół Technicznych w Kole z lat 2007-2008.

W celu zwiększenia atrakcyjności kształcenia w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych, dyrektor Kowarski w 2006 roku zaproponował, by uczniowie pod opieką nauczycieli praktycznej nauki zawodu na terenie Warsztatów, zajęli się składaniem gokartów, które w późniejszym czasie mogłyby zaprezentować podczas organizowanych na terenie naszego kraju zawodach z udziałem tego typu pojazdów. Wszystko zaczęło się od spotkania zorganizowanego przez dyrektora 6 listopada 2006 roku, w którym udział wzięli nauczyciele: Jan Janicki, Paweł Rutkowski, Kazimierz Sujewicz, Mariusz Wasilewski, Roman Woźniak, Janusz Żurawski, emerytowany nauczyciel i pasjonat motoryzacji – Zdzisław Szymański oraz wicedyrektorzy Wojciech Szczap i Jarosław Wasilewski. Ustalono wówczas harmonogram działań dotyczących organizacji projektu i sformułowano cele, jakie zamierzano osiągnąć podczas jego realizacji. Powołane zostały trzy zespoły, których zadaniem była budowa pierwszych pojazdów. Wszystkie prace, zarówno uczniowie, jak i nauczyciele wykonywali poza godzinami zajęć lekcyjnych. Pierwsze gokarty „zjechały z taśmy produkcyjnej” na początku maja 2007 roku. W tym samym czasie wytyczony został czterystumetrowy tor do jazdy wraz z odpowiednimi zabezpieczeniami. Kolskie gokarty wyposażone zostały w wyremontowane silniki motocykla marki OSK i ramę odtworzoną na podstawie oryginalnej dokumentacji. Układ kierowniczy powstał na bazie różnych części, w tym części napędowych wycieraczek od samochodu Volkswagen, zwieszenie na bazie Fiata 126 p i Poloneza, a układ hamulcowy był nowatorskim rozwiązaniem zespołu.

Oficjalnego otwarcia toru kartingowego, usytuowanego z tyłu budynku głównego szkoły, dokonał dyrektor Kowarski 28 maja 2007 roku. Po uroczystej ceremonii odbył się pierwszy wyścig, w którym trzy pierwsze miejsca zajęli: Krzysztof Sujecki (klasa II Technikum Samochodowego), Adrian Walczak (klasa I Technikum Samochodowego), Emil Marańda (klasa I Technikum Samochodowego)⁶⁰.

24 czerwca 2007 roku zespół uczniów szkoły wziął udział w Okręgowych Zawodach Kartingowych w Skwierzynie. Był to swoisty poligon doświadczalny dla młodych kierowców, którzy po raz pierwszy mieli okazję zaprezentować skonstruowane przez siebie pojazdy na profesjonalnym torze i stanąć w szranki z doświadczonymi mistrzami kierownicy. Zdobyte podczas zawodów doświadczenia wykorzystane zostały przy konstrukcji nowo powstającej bazy gokartów⁶¹.

Oczekiwane przez młodych konstruktorów i kierowców sukcesy przyszły wraz z pojawieniem się w szkole utalentowanych kierowców w osobach uczniów Technikum Pojazdów Samochodowych – Piotra Siczka i Błażeja Idczaka. 23 września 2011 roku, podczas zawodów kartingowych organizowanych w ramach XII Ogólnopolskiego Pucharu WSK w Skwierzynie, w klasyfikacji indywidualnej uplasowali się co prawda odpowiednio na szóstym i siódmym miejscu, ale drużynowo byli już najlepsi, zostając zdobywcami pucharu. Uzupełnienie ekipy stanowili mechanicy – Mateusz Rybicki i Klemens Simiński. Grupą młodzieży uczestniczącą w zawodach opiekowali się nauczyciele: Andrzej Grudziński, Jan Janicki, Roman Woźniak, Janusz Żurawski oraz nauczyciel emerytowany, Zdzisław Szymański. W kolejnych, XIII i XIV edycji Pucharu, drużyna ZST z tymi samymi kierowcami plasowała się na trzeciej pozycji. Zawody XV edycji przynio-

⁶⁰ AZST, Sprawozdania z działalności Klubu Sportowego SPEED; Sprawozdania z działalności Zespołu Nauczycieli Teoretycznych Przedmiotów Zawodowych z lat 2002-2015; *SPEED*, [w:] Osiągnięcia, [dok. elektr.] – tryb dostępu www.zst-kolo.pl.

⁶¹ Tamże.

sły drużynowo drugą lokatę, a indywidualnie Piotr był drugi, a Błażej czwarty. Ostatni raz para ta – już jako uczniowie klasy maturalnej – zaprezentowała się w Skwierzynie 28 września 2013 roku. Tym razem Błażej był piąty, Piotr szósty, a drużynowo znów udało się wskoczyć na podium, na jego najniższy stopień⁶².

Wzrost zainteresowania uczniów sportem gokartowym przyczynił się do utworzenia 12 października 2007 roku Klubu Gokartowego „SPEED”, któremu pomocy udzielać miał Uczniowski Klub Sportowy „SPEED”, powołany do życia także w październiku 2007 roku. Podczas walnego zebrania członków założycieli w dniu 8 listopada tego roku, wyłonione zostały jego władze. W skład Zarządu weszli: Jarosław Wasilewski – prezes, Paweł Rutkowski – sekretarz, Jacek Olszewski – skarbnik, Wojciech Szczap i Janusz Żurawski – członkowie. Komisje Rewizyjną utworzyły: Beata Piechota – przewodnicząca, Ewa Tomczyk – sekretarz, Iwona Przybylska – członek. Dużym wydarzeniem w działalności Klubu „SPEED” była wizyta, jaką złożył w szkole 9 maja 2008 roku, Janusz Damentko, wielokrotny samochodowy i rajdowy mistrz Polski, prezes SKK „Gepard” w Gdańsku. W programie odwiedzin było spotkanie z młodzieżą klas Technikum Samochodowego i Zasadniczej Szkoły Zawodowej o specjalności mechanik pojazdów samochodowych oraz pokaz jazdy gokartami na szkolnym torze kartingowym⁶³.

W 2008 roku uczniowie zrzeszeni w klubie gokartowym, kierowani przez Zdzisława Szymańskiego i Romana Woźniaka, rozpoczęli budowę dwóch kolejnych rodzajów pojazdów. Pierwszy z nich, o nazwie Buggy, napędzany silnikiem Fiata 126p, był przeznaczony do poruszania się po drogach o podłożu gruntowym. Pomysł i wykonanie były dziełem samych uczniów i nauczycieli. Drugi z pojazdów, wykonany na podwoziu własnej konstrukcji (podstawowy materiał to rury), również był napędzany silnikiem popularnego: „malucha”. Szprychowe koła, zbiornik paliwa, teleskopy oraz pozostałe części pochodziły od motocykla Jawa 350 cm. Nadwozie stanowiła wyremontowana karoseria starego „malucha”⁶⁴.

Wszystkie wykonane w Warsztatach Szkolnych pojazdy miały możliwość zaprezentowania się szerszej społeczności podczas takich imprez, jak: Przegląd Dorobku Artystycznego Szkół Ponadgimnazjalnych, realizowany pod patronatem Starostwa Powiatowego w Kole „Marsz, Życia i Nadziei”, turnieje: „Znam – Stosuję – Testuję” – przeznaczony dla uczniów szkół gimnazjalnych i wewnątrzszkolny Turniej Motoryzacyjny, organizowane przez Zespół Szkół Technicznych.

Dotychczasowy powtarzalny proces wytwórczy produkcji nie pozwalał na wpisanie go do rozkładów materiału kształcenia w zawodach o specjalności naprawa i eksploatacja pojazdów samochodowych, który zakładał opanowanie umiejętności w trzech kwalifikacjach. W nowej architekturze organizacyjnej Warsztatów działalność dochodową zachować miał jedynie dział diagnostyki samochodowej, niezbędny przy kształceniu w wyżej wymienionej specjalności. Podjęta przez dyrektora decyzja została pozytywnie zaopiniowana przez Zarząd Powiatu 14 lutego 2007 roku.

Proces likwidacji działalności produkcyjnej Warsztatów trwał od 20 lutego do 31

⁶² *Puchar WSK, Niemały sukces kierowców wyścigowych, Wysoka lokata kierowców, Kartingowy w Skwierzynie, sukces młodych kierowców*, [w:] Aktualności z lat 2007-2015 [dok. elektr.] – tryb dostępu www.zst-kolo.pl.

⁶³ *Uczniowie budują gokarty*, „Przegląd Kolski” 2008, s. 11.

⁶⁴ AZST, *Sprawozdania z działalności Klubu Sportowego SPEED; Sprawozdania z działalności Zespołu Nauczycieli Teoretycznych Przedmiotów Zawodowych z lat 2002-2015; SPEED*, [w:] *Osiągnięcia*, [dok. elektr.] – tryb dostępu www.zst-kolo.pl.

maja 2007 roku. W czasie jego trwania przeprowadzone zostały następujące czynności:

- sporządzono wykaz spraw dotyczących warsztatów, a następnie w zakresie:
- spraw niezakończonych
- przekazania tych spraw upoważnionemu pracownikowi,
- spraw zakończonych
- dokonania archiwizacji dokumentów i przekazania dokumentów archiwalnych do archiwum,
- przeprowadzono inwentaryzację i dokonano rozliczenia majątku Warsztatów,
- rozwiązano stosunek pracy z pracownikami zatrudnionymi przy produkcji,
- powiadomiono kontrahentów o likwidacji działalności produkcyjnej,
- rozwiązano umowy cywilno-prawne, których stroną były Warsztaty.

Ostatecznie produkcyjna działalność Warsztatów przy Zespole Szkół Technicznych w Kole dobiegła końca 31 maja 2007 roku, a trzy lata później i one same uległy likwidacji⁶⁵. Uchwalona 27 sierpnia 2009 roku ustawa systemowa o finansach publicznych nie przewidywała bowiem dalszego funkcjonowania wszystkich państwowych i samorządowych gospodarstw pomocniczych⁶⁶. Wprowadzone na mocy ustawy zmiany w zakresie systemu jednostek sektora finansów publicznych miały na celu przekształcenie dotychczasowych Warsztatów Szkolnych działających jako gospodarstwa pomocnicze w jednostki budżetowe prowadzące taką samą działalność oświatową pod względem merytorycznym. Likwidacja gospodarstwa pomocniczego w celu jego przekształcenia w inną formę, miała polegać na zamknięciu rachunku bankowego oraz ustaleniu i przejęciu przez jednostkę budżetową należności, zobowiązań i środków pieniężnych pozostałych na rachunku bankowym. Likwidacja gospodarstwa w celu przekształcenia go w jednostkę budżetową, nie miała oznaczać zakończenia jego działalności w rozumieniu ustawy o systemie oświaty, ponieważ nie dochodziło do zakończenia działalności szkoły lub placówki. Likwidacji bowiem ulec miała tylko dotychczasowa forma gospodarki finansowej.

Wykonując uchwałę z 27 sierpnia 2009 roku. Zarząd Powiatu Kolskiego własną uchwałą, podjętą w dniu 3 marca 2010 roku, ustalił termin zakończenia likwidacji Warsztatów Szkolnych Zespołu Szkół Technicznych w Kole na 30 czerwca 2010 roku. Funkcje likwidatora powierzono dyrektorowi szkoły Januszowi Kowarskiemu⁶⁷.

Dyrekcja szkoły oraz kierownictwo Warsztatów w piśmie przesłanym do Zarządu Powiatu poinformowały, że pomimo likwidowanej działalności gospodarczej, w Warsztatach nadal będą prowadzone zajęcia dydaktyczne z praktycznej nauki zawodu, albowiem stanowią one integralną część działalności dydaktyczno-wychowawczej, jaką prowadzi szkoła. W ramach prowadzonych przez nie zajęć praktycznych uczniowie nabywają umiejętności w zakresie obróbki ręcznej metalu, wykonywania prac na obrabiarkach konwencjonalnych i sterowanych numerycznie, posługiwania się podstawowymi narzędziami pomiarowymi oraz wykonywania podstawowych czynności występujących przy obsłudze, naprawie i eksploatacji pojazdów samochodowych. Podkreślono, że podczas odbywania zajęć młodzież zdobywa także umiejętności w zakresie stosowa-

⁶⁵ Sprawozdania kierownika z działalności Warsztatów Szkolnych zawarte w protokolarzach Rad Pedagogicznych Zespołu Szkół Technicznych w Kole z lat 2007-2008.

⁶⁶ *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych* (Dz. U. Nr 157, poz. 1240).

⁶⁷ Sprawozdania kierowników z działalności Warsztatów Szkolnych zawarte w protokolarzach Rad Pedagogicznych Zespołu Szkół Technicznych w Kole z lat 2007-2010.

nia nowoczesnych metod pracy, przestrzegania dyscypliny technologicznej i organizacyjnej oraz zasad BHP i przepisów przeciwpożarowych.

6 maja 2010 roku odbyło się spotkanie, w którym oprócz dyrekcji szkoły i kierownictwa Warsztatów uczestniczyli: starosta powiatu kolskiego – Wieńczysław Oblizajek, wicestarosta – Marek Banaszewski, oraz przedstawiciele Zarządu Powiatu Kolskiego. Reprezentanci Starostwa zapoznani zostali z założeniami koncepcji dalszego funkcjonowania Warsztatów Szkolnych jako Pracowni Zajęć Praktycznych, zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Edukacji Narodowej. Przedstawiony został także szczegółowy plan modernizacji i adaptacji Warsztatów na potrzeby przyszłej Pracowni⁶⁸.

30 czerwca 2010 roku po prawie 61 latach Warsztaty Szkolne przy Zespole Szkół Technicznych zakończyły swoją działalność gospodarczą. Pracownicy otrzymali wynagrodzenie oraz odprawy pieniężne. Uregulowano wszystkie zobowiązania, a majątek w postaci środków trwałych i nietrwałych przekazany został Zespołowi Szkół Technicznych.

W 2016 roku w Warsztatach – Pracowni Zajęć Praktycznych funkcjonowały takie pracownie, jak: pracownia obróbki ręcznej, pracownia CNC z dwunastoma stanowiskami IBM i obrabiarka sterowana numerycznie, pracownia UTK – Urządzeń Techniki Komputerowej, gdzie dokonuje się napraw i demontażu komputerów itp., pracownia energii odnawialnych, pracownia sieci komputerowych oraz będąca wówczas w budowie pracownia elektrotechniki i elektroniki samochodowej. Ponadto oddano do użytku salę konferencyjną z tablicą interaktywną, niezbędną do nauki przedmiotu – przepisy ruchu drogowego. Odnotować należy także fakt odrestaurowania byłej sali montażu, składającej się z części dydaktycznej i części przeznaczonej do zajęć praktycznych.

Podczas zajęć w pracowni Urządzeń Techniki Komputerowej
(fot. ze zbiorów Zespołu Szkół Technicznych)

W tym samym czasie pojawiła się szansa na gruntowną modernizację Warsztatów, którą okazał się projekt „Nowoczesne technologie w kształceniu zawodowym elementem rozwoju gospodarczego obszaru funkcjonalnego powiatów tureckiego i kolskiego”, współfinansowany z Funduszy Europejskich. W lutym 2017 roku w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu została podpisana umowa między starostami powiatów kolskiego i tureckiego, dotycząca realizacji projektu, którego głównym celem było wyposażenie w najnowocześniejszy sprzęt oraz rozbudowę bazy

⁶⁸ Tamże.

dydaktycznej i lokalowej szkół obydwu powiatów. Zespół Szkół Technicznych w Kole otrzymał dzięki temu dofinansowanie w kwocie 3.5 miliona złotych. Budynek Warsztatów Szkolnych został ocieplony i otrzymał nową fasadę. Wymieniono większość okien i drzwi. Wewnątrz wymieniono posadzki, instalacje: elektryczną, wodno-kanalizacyjną, centralnego ogrzewania, rozprowadzono sieć internetową, alarmową i do monitoringu wizyjnego. Wszystkie pomieszczenia i korytarze zostały pomalowane i zaopatrzone w sieć wentylacyjną i sprężonego powietrza. Przebudowano rozkład pomieszczeń i korytarzy w taki sposób, aby zwiększyć ich funkcjonalność. Utworzono i wyposażono nowe pracownie. W pracowni przeznaczonej dla uczniów kształcących się w zawodzie sprzedawca już niedługo będzie można przeprowadzać zewnętrzne egzaminy zawodowe. Pracownia CNC została wyposażona w nowe komputery i frezarka sterowaną numerycznie. W pracowni obróbki skrawaniem wymieniono wszystkie obrabiarki. Zakupiono sześć obrabiarek konwencjonalnych, wiertarki stacjonarne, ostrzałki. Nowo powstała pracownia budowy samochodów już wkrótce zostanie wyposażona w niezbędne pomoce dydaktyczne służące do realizacji podstawy programowej, przede wszystkim silniki, skrzynie biegów. W pracowni samochodowej znajdują się przyrządy do wymiany ogumienia i wyważania kół. Na zamówiony sprzęt i programy nauczania czeka pracownia elektroniki i elektrotechniki. Ponadto utworzone zostały trzy pracownie informatyczne.

Największą pracownią w warsztatach jest pracownia diagnostyki samochodowej. Wielkością i wyglądem, nie mówiąc już o wyposażeniu, nie przypomina tej sprzed roku. Do tej pory w Warsztatach nie było ani jednego podnośnika do samochodów, dziś w tejże pracowni jest ich aż pięć, w tym jeden czterokolumnowy.

W ramach realizowanego projektu prowadzone są też kursy i szkolenia przeznaczone dla uczniów kształcących się w zawodach: operator obrabiarek skrawających, technik pojazdów samochodowych, mechanik pojazdów samochodowych, przygotowujące ich do zdania egzaminów zewnętrznych potwierdzających kwalifikacje zawodowe oraz płatne staże odbywane w poszczególnych zakładach pracy.

Uroczyste otwarcie zmodernizowanych i wyposażonych w nowy sprzęt Warsztatów Zespołu Szkół Zawodowych w Kole miało miejsce 17 października 2018 roku. Przemawiając do uczestników uroczystości dyrektor szkoły, Jarosław Wasilewski, powiedział między innymi:

Szanowni Państwo, dzięki waszemu wysiłkowi powstała tak potrzebna nie tylko Zespołowi Szkół Technicznych, ale także miastu i regionowi inwestycja, która może przyczynić się do większego zainteresowania szkolnictwem zawodowym młodzieży powiatu kolskiego i nie tylko. Tak przygotowana baza szkoleniowa Warsztatów na pewno przyczyni się do tego, że zajęcia praktyczne będą dawały uczniom satysfakcję z pracy na nowym sprzęcie i oprogramowaniu, a także do rozwijania ich pasji i zainteresowań. Niewiele Warsztatów Szkolnych w kraju może pochwalić się tak nowoczesnym wyposażeniem.

Zakończenie całego projektu zgodnie z założeniami zaplanowane jest na 2019 rok. Obecnie stan realizacji oceniany jest na około 80%.

Dziś głównymi problemami, z jakimi musi zmierzyć się kierownictwo Warsztatów – Pracowni Zajęć Praktycznych, są: kwestia organizacji egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe uczniów kształcących się w Zespole Szkół Technicznych oraz zapewnienie dalszego funkcjonowania stacji diagnostycznej kontroli pojazdów. Kierownik

Jan Janicki oprócz zarządzania pracownią, sprawuje nadzór nad uczniami odbywającymi praktyczną naukę zawodu u prywatnych pracodawców w terenie, a także opiekuje się Klubem „SPEED”, organizując wyjazdy na zawody gokartowe do Skwierzyny.

ANEKS

KIEROWNICY WARSZTATÓW SZKOLNYCH W LATACH 1949-2018

Aleksander Czybirow (1 stycznia 1946 – 30 czerwca 1958) – w 1930 roku ukończył Państwową Szkołę Drogową we Lwowie, uzyskując tytuł technika drogowego. W ostatnich latach przed wybuchem II wojny światowej pracował jako technik drogowy w kolskim Powiatowym Związku Samorządowym. W okresie okupacji niemieckiej był zatrudniony w Kreisstrassenbauamt w Kole jako technik drogowy. W firmie tej pracował do czasu aresztowania go przez Niemców w grudniu 1942 roku. Po ucieczce z aresztu przedostał się do Generalnego Gubernatorstwa. Od 1 stycznia do 31 grudnia 1945 roku kierował Warsztatami Mechanicznymi Ministerstwa Przemysłu w Departamencie Budownictwa i Sprzętu Zbiornicy Wojewódzkiej w Kole. W dniu 1 stycznia 1946 roku objął kierownictwo Warsztatów Szkolnych przy ulicy Sienkiewicza 19 w Kole. Jako kierownik właściwie organizował pracę i naukę. Odznaczał się wielkim poczuciem obowiązku. Czuwał nad realizacją podjętych zobowiązań produkcyjnych. Z zajmowanego stanowiska odszedł na własną prośbę 30 czerwca 1958 roku.

Ignacy Walczak (1 lipca 1958 – 31 sierpnia 1969) – naukę w czteroklasowej Miejskiej Szkole Elementarnej ukończył w 1919 roku. Egzamin czeladniczy w zawodzie ślusarz zdał w Fabryce Maszyn i Narzędzi Rolniczych M. Ostrowskiego w Kole. W zakładzie tym w 1925 roku został majstrem ślusarskim. Po odbyciu służby wojskowej, w 1929 roku otworzył prywatny warsztat samochodowy. W latach okupacji niemieckiej pracował jako mechanik w warsztacie mechanicznym. Do września 1949 roku prowadził samodzielnie warsztat ślusarsko-mechaniczny w Kole. 1 września 1949 roku został zatrudniony w charakterze nauczyciela zawodu w Publicznej Średniej Szkole Zawodowej w Kole. W Warsztatach Szkolnych pracował dwadzieścia lat, w tym jedenaście na stanowisku ich kierownika. Całokształt jego długoletniej pracy oceniany był zawsze pozytywnie. Pod jego kierownictwem Warsztaty co roku w pełni realizowały zadania w zakresie szkolenia i produkcji.

Jan Gibaszek (1 września 1969 – 31 sierpnia 1974) – w 1955 roku ukończył Technikum Mechaniczne wydział obróbki skrawaniem ukończył we Wrocławiu w 1955 roku. 15 września 1955 roku został zatrudniony na stanowisku starszego technologa w Zasadniczej szkole Zawodowej w Kole. Funkcję tę pełnił do 31 sierpnia 1962 roku. W latach 1965-1967 kontynuował naukę w Studium Nauczycielskim Wydział Zaoczny dla Pracujących w Warszawie. Jego ukończenie, jak i nieprzerwana dwuletnia praktyka pedagogiczna uprawniała go do prowadzenia zajęć w Zasadniczych Szkołach Zawodowych w zakresie praktycznej nauki zawodu – ślusarz. Zdał również egzamin kwalifikacyjny równoważny wyższym studiom zawodowym – kierunek mechaniczny. 1 września 1962 roku Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego powierzyło mu stanowisko zastępcy kierownika Warsztatów Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Kole. 1 września

1969 roku Wydział Oświaty i Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Kole zmienił szaseregowanie dotychczasowego stanowiska i awansował go na stanowisko kierownika Warsztatów. Za czasów jego kierownictwa Warsztaty podniosły jakość i estetykę wykonywanych wyrobów, głównie ściągaczy, podzielnic i pił mechanicznych. Po odejściu ze stanowiska 31 sierpnia 1974 roku, został zatrudniony jako nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych. Uczył rysunku zawodowego. Sumienny, zdyscyplinowany i pracowity, był lubiany przez uczniów. Jako długoletni praktyk z dużą swobodą przekazywał wiedzę teoretyczną. W 1982 roku za swoją pracę został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Po przejściu na emeryturę, pracował w niepełnym wymiarze godzin.

Witold Kolski (1 września 1974 – 31 sierpnia 1980) – do chwili wybuchu II wojny światowej ukończył pięć klas szkoły powszechnej. 1 września 1942 roku podjął pracę w firmie blacharsko-instalatorskiej G. Rohlke w Kole w charakterze ślusarza – spawacza gazowego i elektrycznego. Po zakończeniu wojny uzupełniał wiadomości z zakresu szkoły powszechnej, a następnie kształcił się w Szkole Ogólnokształcącej Stopnia Licealnego. Po zdaniu egzaminu maturalnego, 6 grudnia 1949 roku podjął pracę w Warsztatach Zasadniczej Szkoły Zawodowej jako magazynier. Jako technolog pracował w Zakładach Przemysłu Metalowego imienia Hipolita Cegielskiego w Poznaniu (20 sierpnia 1952-16 sierpnia 1958). Jako pracownik tych Zakładów, został skierowany na studia wieczorowe w Politechnice Poznańskiej o kierunku maszyny i technologia obróbki plastycznej. Uzyskawszy dyplom inżyniera mechanika, podjął pracę w charakterze nauczyciela zawodu w Zasadniczej Szkole Zawodowej w Kole. 1 września 1974 roku objął stanowisko kierownika Warsztatów Zespołu Szkół Zawodowych w Kole. Charakteryzował się dużym zasobem wiedzy fachowej i bardzo dobrym przygotowaniem pedagogicznym. Celem uzyskania lepszych efektów szkoleniowo-produkcyjnych, wprowadzał zmiany organizacyjne w Warsztatach. Dużo uwagi poświęcał dostosowaniu Warsztatów do nowo wprowadzanych kierunków kształcenia. Od 1 września 1980 roku pracował jako nauczyciel zawodu. Za swoją pracę został wyróżniony nagrodą Kuratora Oświaty i Wychowania w Koninie w 1978 roku oraz nagrodami dyrektora Zespołu Szkół Zawodowych w Kole w 1983 i 1985 roku. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1985 rok) oraz Odznaką Honorową „Za Zasługi w Rozwoju Miasta Koła” (1984 rok).

Marian Murawiec (1 września 1980 – 31 sierpnia 1985) – po ukończeniu siedmiu klas szkoły powszechnej, podjął naukę w Państwowej Średniej Szkole Zawodowej w Szczebrzeszynie. Trzyletnią naukę ukończył, zdobywając specjalizację ślusarza maszynowego. Kwalifikacje pedagogiczne potrzebne do prowadzenia zajęć z praktycznej nauki zawodu w zakresie obróbki skrawaniem, uzyskał po ukończeniu w 1973 roku Pedagogicznej Szkoły Technicznej. W 1979 roku uzyskał kwalifikacje równoważne wyższym studiom zawodowym w zakresie praktycznej nauki zawodu – dział mechaniczny. 1 września 1952 roku rozpoczął pracę jako nauczyciel nauki zawodu w Zasadniczej Szkole Zawodowej w Kole. 1 września 1980 roku został powołany na stanowisko kierownika Warsztatów Szkolnych. Pełniąc tę funkcję, potrafił zorganizować pracę, szczególnie w zakresie działań produkcyjnych. W pracy był wymagający i konsekwentny. W przypadku konieczności przyspieszenia tempa produkcji,

mobilizował młodzież i pracowników do wzmożonego wysiłku. Szczególną dbałością wykazywał się w zakresie przeprowadzania kapitalnych remontów urządzeń produkcyjnych. Za swoją pracę był wielokrotnie nagradzany i wyróżniany.

Tomasz Szymański (1 września 1985 – 31 sierpnia 1992 i 1 września 2000-31 sierpnia 2007) – szkołę podstawową ukończył w Brdowie. Pracował jako ślusarz w Gliwicach. Mieszkając w Zabrze, zdał egzamin dojrzałości w Technikum Mechanicznym dla Pracujących. 1 września 1984 roku został zatrudniony w charakterze nauczyciela zawodu w Zespole Szkół Zawodowych w Kole. Zgoda dyrekcji na podjęcie przez niego pracy była podyktowana wysokimi kwalifikacjami zawodowymi oraz dużym doświadczeniem w pracy z uczniami szkoły przyzakładowej. Swoje doświadczenie zawodowe pogłębiał, uzupełniając wiedzę w Pedagogicznym Studium Technicznym w Lesznie w zakresie budowy maszyn. 1 września 1985 roku objął stanowisko kierownika Warsztatów Szkolnych. Jako osoba nadzorująca przyczynił się do znaczącego podwyższenia planu szkoleniowo-produkcyjnego. Dzięki jego inwencji Warsztaty były dobrze zaopatrzone w odlewy żeliwne, różnego rodzaju gatunki stali oraz narzędzia pracy. Współpracując z różnorodnymi zakładami, zwiększał zakres usług świadczonych na ich rzecz, prezentując tym samym większy asortyment wyrobów gotowych. Intuicyjnie wyczuwał potrzebę radykalnych zmian w procesie produkcji i szkolenia młodzieży. Ze stanowiska odszedł na własną prośbę 31 sierpnia 1992 roku. Powrócił jednak na nie na okres kolejnych siedmiu lat, 1 września 2000 roku.

Ryszard Włodarczyk (1 września 1992 – 31 sierpnia 1994) – naukę w Technikum Przemysłowo-Pedagogicznym na podbudowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Lesznie ukończył w 1972 roku. Uzyskał wówczas prawo do używania tytułu technika-mechanik w zakresie specjalności obróbka skrawaniem. W tym samym roku został zatrudniony jako nauczyciel zawodu w Warsztatach Szkolnych Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Kole. Na stanowisku tym pracował do końca stycznia 1991 roku. 1 lutego tego roku został powołany na stanowisko zastępcy kierownika Warsztatów. Stanowisko ich kierownika objął 1 września 1992 roku. Zaledwie dwuletni okres kierowania Warsztatami był okresem zbyt krótkim, by mógł on w pełni zrealizować swoje plany i zamierzenia. Do jego sukcesów zaliczyć można przede wszystkim utrzymanie poziomu produkcji i prowadzenie właściwego szkolenia zawodowego. 1 września 1994 roku powrócił do pracy w charakterze nauczyciela zawodu.

Wojciech Szczap (1 września 1994 – 31 sierpnia 2000) – po ukończeniu nauki w Liceum Ogólnokształcącym w Kole, rozpoczął pracę w miejscowy Prezydium Powiatowej Rady Narodowej. Tytuł magistra inżyniera mechanika o specjalności – maszyny i urządzenia rolnicze uzyskał na Politechnice Poznańskiej. Po ukończeniu studiów pracował między innymi w Państwowym Ośrodku Maszynowym we Wrzącej Wielkiej początkowo jako technolog, a następnie kierownik warsztatu; w Przedsiębiorstwie Wielobranżowym „WO WO” w Bylicach, a następnie w Grzegorzewie jako zastępca dyrektora. Stanowisko kierownika Warsztatów Zespołu Szkół Zawodowych w Kole objął 1 września 1994 roku. W związku z postępującą transformacją ustrojową, kierowanie Warsztatami było bardzo utrudnione. Dotychczasowa produkcja w ramach praktycznej nauki zawodu stawała się mało opłacalna. W celu zabezpieczenia podsta-

wowego frontu prac starał się wdrażać nowe technologie i proponował nowe formy współpracy z różnorodnymi zakładami pracy. Funkcję kierownika opuścił 31 sierpnia 2000 roku, w związku z powołaniem go przez dyrektora Zespołu Szkół Zawodowych, Janusza Kowarskiego, na jednego ze swoich zastępców.

Jan Janicki (od 1 września 2007 roku) – absolwent Technikum Samochodowego w Zespole Szkół Zawodowych w Kole, a następnie Politechniki Poznańskiej – Wydział Maszyn Roboczych i Transportu. 1 września 1992 roku został zatrudniony w charakterze nauczyciela praktycznej nauki zawodu w Warsztatach Zespołu Szkół Zawodowych w Kole. Stanowisko ich kierownika objął 1 września 2007 roku. Posiada uprawnienia do wykonywania badań technicznych pojazdów. Nadzoruje przygotowanie uczniów do zdawania egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe przed Okręgową Komisją Egzaminacyjną. Wspólnie z uczniami i nauczycielami współpracuje przy realizacji projektów z dziedziny motoryzacji i techniki.

WARSZTATY ZESPOŁU SZKÓŁ TECHNICZNYCH W KOLE – SIEDEMDZIESIĄT LAT DZIAŁALNOŚCI

Słowa kluczowe: Warsztaty Szkolne, szkoła, praktyczna nauka zawodu, kierownictwo, nauczyciele, uczniowie

Artykuł omawia siedemdziesięcioletnią działalność Warsztatów działających przy Zespole Szkół Technicznych w Kole. Przedstawione zostały poszczególne etapy rozwoju placówki, która działała na rzecz rozwoju zawodowego młodych z Koła i terenu powiatu kolskiego. Rozważania uzupełnione są o biogramy kolejnych kierowników Warsztatów.

THE WORKSHOPS OF THE COMPLEX OF TECHNICAL SCHOOLS IN THE KOŁO – THE SEVENTY YEARS OF ACTIVITY

Keywords: School Workshops, school, practical apprenticeship, management, teachers, students
The Article is discussing years of activity (70 years of activity of the Workshops being active by the Complex of Technical Schools in Koło. They were introduced individual stages of the development of the institution which acted for the professional development of the young people (the youth) from the Koło and the area of the Koło district. Discussions are supplemented for biographical entries of next

Bibliografia:

Źródła:

Archiwum Zespołu Szkół Technicznych w Kole:

Protokolarze posiedzeń Rad Pedagogicznych Zespołu Szkół Technicznych w Kole z lat 1945-2018.

Sprawozdania z działalności Zespołu Nauczycieli Teoretycznych Przedmiotów Zawodowych

Źródła drukowane:

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1210).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1949 r. w sprawie zakresu działania Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego (Dz.U. 1949 nr 40 poz. 283)

Osiągnięcia i sukcesy Zespołu Szkół Technicznych w Kole, wydruk komputerowy w posiadaniu ZST w Kole.

Prasa:

„Kaliszanin” 1877

„Przegląd Kolski” 2008

Opracowania:

Barański S. (2011), *Szkolnictwo zawodowe w okresie stalinowskim: „produkcja kadr” czy instytucja awansu społecznego?* „Przegląd Historyczny”, t. 102, nr 2.

Marczewski J. (1962), *Pod zaborami 1793 – 1918*, [w:] *Sześćset lat miasta Koła*, red. J. Burszta, Poznań.

Mujta J. S. (2009.), *Liceum Ogólnokształcące w Kole im. Kazimierza Wielkiego 1879-2009*, Koło

Mujta J. S. (2007), *Monografia powiatu kolskiego*, Koło.

Rawita-Witanowski M. (1912), *Wielkopolskie miasto Koło, jego przeszłość i pamiątki*, Piotrków.

Stępiński J., Kaszyński M. (1998), *Szkoła zawodowa w Kole i powiecie kolskim*, Poznań.

Internet:

www.zst-kolo.pl